
ОЛЕГ ПРОКОПЧУК, студент групи Е-42
Науковий керівник: **к.геогр.н., доц. Стецько Н. П.**

ГЕОЕКОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ РІЧКИ ЗБРУЧ В МЕЖАХ БОРЩІВСЬКОГО РАЙОНУ

Річки є важливими джерелами прісної води, без якої людству не обійтися. На сьогоднішній день проблема збереження малих річок у всьому світі набула великих масштабів та вимагає негайного вирішення. Подальше забруднення водних артерій може призвести до негативних наслідків та екологічних катастроф.

Тема антропогенного впливу на природне середовище турбує фахівців різного профілю – екологів та економістів, географів та біологів, медиків та гігієністів. На сьогодні абсолютно зрозуміло, що стан довкілля, зокрема, річок зумовлений руйнівним характером господарської діяльності сучасного суспільства.

Інтенсивне використання водних ресурсів у господарських цілях, скидання у водостоки та водоймища стічних вод, значна частина з яких є забрудненими, призводить до порушення гідрологічного режиму річок, погіршення якості їх вод, деградації гідро біоценозів. Крім цього, від стану водних ресурсів значною мірою залежить здоров'я та якість життя населення.

Актуальність даної теми пов'язана з тим, що екологічна ситуація в басейнах річок Тернопільської області надзвичайно складна. Багато річок мають незадовільний екологічний стан, і відповідно потребують шляхів вирішення даної проблеми. Через дослідження річок можна обґрунтувати та змоделювати екологічну ситуацію, яка характерна для річок в цілому - для більшості рівнинних річок Поділля - лівих приток Дністра.

Екологічні дослідження вимагають систематичного дотримання чотирьох послідовних етапів: 1) спостереження; 2) формування на основі спостереження теорії про закономірності досліджуваного явища; 3) перевірка теорії наступними спостереженнями, чи передбачення, обумовлені на цій теорії

наступними спостереженнями і експериментами; 4) спостереження, чи передбачення, які базуються на прямих або непрямих спостереженнях. Усі виміри, які належать до конкретних проблем, називають даними. Спостереження є якісні (коли описують колір, смак, зовнішній вигляд) і кількісні, та ін [3].

Основними природними чинниками, що впливають на формування водних ресурсів, є клімат, рельєф, гідрогеологічні умови, ґрунтовий і рослинний покрив, заозерність, заболоченість території, та ін. Тернопільська область знаходиться у межах Волино-Подільського артезіанського басейну, який заходить за її межі. Геологічні і гідрогеологічні особливості Волино-Подільського артезіанського басейну характеризуються кліматичними, геоморфологічними, гідрологічними чинниками. Середньобагатолітня сума річних атмосферних опадів у межах басейну становить 600 - 800 мм, середньобагатолітня сума річного випаровування - 500 - 550 мм. Основними геоморфологічними особливостями є вертикальне розчленування рельєфу яке змінюється від 0 до 40 м, а горизонтальне 0,0 - 2,0 км/км², кут нахилу земної поверхні становить 0-16⁰. Серед гідрологічних характеристик басейну важливими є коефіцієнт сумарного річкового стоку, частка одиниці змінюється від 0,09 до 0,89, співвідношення підземного і сумарного річкового стоку коливається від 1,3 до 41,7%, коефіцієнт підземного стоку, частка одиниці становить від 0,002 до 0,095, співвідношення об'ємів середнього весняного і середньорічного сумарного стоку - 20-68% [26].

Щільність річкової мережі в області змінюється від 0,37 - 0,39 км². км до 0,11 - 0,12 км². км. Високі показники щільності річкової мережі пов'язані з тим, що майже всі річки течуть у р. Дністер. Найменші показники зумовлені розміщенням районів на вододілі між басейном рік Дністер і Дніпро (Прип'ять).

Річна кількість опадів на території області зменшується з північного заходу і заходу на південний схід від 737 до 555 мм, близько 70 - 75 % з них припадає на теплий період року, кількість опадів змінюється під впливом висоти та форм рельєфу.

Ріки Тернопільщини поділяються на три категорії: найменші (довжина до 25 км), малі (довжина від 26 до 100 км) і середні (довжина від 101 до 500 км). Середніх річок в області всього 4: **Збруч**, Серет, Стрипа, Золота Липа. Малих річок - 26, і найчисленніші - найменші річки.

Збруч - річка на заході України, ліва притока Дністра. Довжина річки 247 км, площа басейну 3350 км². Основні притоки - Гнила (права), і Бовванець (ліва). У живленні ріки переважають снігові води, на частку яких припадає до 45.. 50% річної величини стоку. Водний режим характеризується тим, що майже кожного року наявні паводки які як правило, невисокі — 0,5.. 0,4 м над умовним рівнем [1]. Серед природоохоронних територій, що створені в межах басейну річки Збруч, для охорони видів флори, фауни та ландшафтів, можна виділити такі: "Медозбори", Білозірська заплава річки Збруч, Маначинський заказник, Національний природний парк "Подільські Товтри" та НПП «Дністровський каньйон». Річка Збруч, яка впродовж століть була однією з головних водних артерій Борщівського краю, може уже зовсім скоро зникнути назавжди. І головною причиною є не посуха чи зміни клімату, а виключно господарська діяльність людини.

Серед основних екологічних проблем можна виділити такі :

1. Порушення природного стоку на площі водозбору. Швидкий розвиток ерозійних процесів призвели до зниження водності.
2. Замулення русла, у межах прибережних смуг незважаючи на заборону, має місце оранка, випас худоби, створення літніх загонів для тварин, спорудження баз відпочинку, стоянки і миття автомашин, капітальне будівництво.
3. Вторинне заболочування заплави, оскільки русло не очищується, то внаслідок надмірного зволоження ґрунту впродовж 12-15 років заплавні луки перетворюються на низинні болота зі своєрідною рослинністю.
4. Витрати води, безповоротне водоспоживання дуже значне і виявляє тенденцію до подальшого зростання. Воно складає від 12 до 60% річкового стоку.

5. Органічне забруднення, часто відбувається за рахунок тваринницьких комплексів [3].

Після опитування жителів про зміни, що відбулись з річкою (у порівнянні із тим станом, який пригадують старожили), можна зробити такий висновок:

Було: чиста прозора вода, швидка течія, тихі затоки, глибока і широка річка, багато різної риби, мальовничі зарості водяних рослин, по берегах річки дерева і кущі верби, зелені луки і сіножаті, ліс, люди із задоволенням купались і відпочивали біля річки, у заплаві зустрічалося багато диких тварин і птахів тощо.

Стало: течії у річці не видно, стояча та брудна вода, на дні багато мулу, річка мілка, пересихає, немає риби, на берегах випасається багато худоби, яка витоптує траву та заходить у річку на водопій і сильно забруднює її, на берегах ростуть бур'яни і будяки, на берегах відсутні дерева і кущі, береги розорані.

Провівши оцінку екологічної ситуації басейну річки Збруч, можна сказати, що до найважливіших завдань, які будуть сприяти покращенню екологічного стану та захисту малих річок в басейні річки Збруч від забруднення можна віднести такі:

1. Забезпечити виконання заходів по підтриманню сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану р.Збруч.
2. Проведення постійного контролю санітарно-епідеміологічною службою за санітарним станом русла, заплави, схилів та берегів долини малих річок, а також відбір проб води для хімічного аналізу, а також притягнення винних у засміченні осіб до адміністративної або іншої відповідальності.
3. Вжити заходи по недопущенню скиду неочищених та недостатньо очищених вод у водойми.
4. Заборона або обмеження випасання худоби на заплавах річки Збруч та її приток.
5. Розчищення берегів річки від заростей великотрав'яної рослинності, що заважає нормальному стоку;

-
6. Впроваджувати прогресивні методи та засоби очищення води.
 7. Створення водоохоронних зон, встановлення прибережних смуг та дотримання обмежень господарства в них.
 8. Підвищення екокультури населення та проведення просвітницьких заходів з метою залучення активної частини суспільства до природоохоронної діяльності [2].

Література:

1. Збруч найкраща річка Поділля [Електронний ресурс]: <https://www.tarnoruda.org.ua/uk/zbruch-najkrashha-richka-podillya/>
2. Клименко О.М., Статник І.І. Методологія покращення екологічного стану річок Західного Полісся (на прикладі р. Горинь): монографія. – Рівне : НУВГП, 2012 р. – 206 с.
3. Томчишин Ю. Річки міліють і зникають. [Електронний ресурс]: <http://zbruc.eu/node/55192>

ЛІНА ШУПТАР, студентка група Е-42
Науковий керівник – к. геогр. н., доц. Барна І. М.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕДУРИ ОВД В УКРАЇНІ

Актуальність дослідження полягає у тому, що ця процедура оцінки впливу на довкілля (ОВД) є відносно новою в Україні та мало вивченою. Попри те, здійснення процедури ОВД є обов'язковим у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності, визначеної ч. 2-3 ст. 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»[1]. Цей закон введено в дію 18 грудня 2017 року. Його метою є забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля та прозорості, у процесі прийняття рішень, які впливають на господарську діяльність, запобігання негативному впливу на довкілля, а також поліпшення балансу державних та приватних інтересів. Цей Закон імплементує вимоги Директиви № 2011/92 / ЄС Європейського Парламенту та Ради “Про оцінку впливу